13

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

"TASDIQLAYMAN"
Samarqand iqtisodiyot va servis intituti
rektori M.E.Po'latov
_____
«__»_____2024 yil

Ro'yxatga olindi № FO-02-13/2
«29» 08 2024 yil

MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 400 000 – Biznes, boshqaruv va huquq

Ta'lim sohasi: 410 000 – Biznes va boshqaruv

Ta'lim yo'nalishi: 60412700 – Baholash ishi

Samarqand-2024

Fan/modul kodi IAS112	O‘quv yili 2024 - 2025	Semestr 5-6	Kreditlar 12
Fan/modul turi Tanlov	Ta’lim tili O‘zbek/rus		Haftadagi dars soatlari

	Fanning nomi	Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1	Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari	180	180	360

2 **I.FANNING MAZMUNI**

“Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari” fani moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining nazariy-konseptual asoslari, xalqaro moliyaviy hisobotlar, moliyaviy hisobot elementlari, moliyaviy buxgalteriya hisobining asosiy obyektlarini tan olish, baholash hamda moliyaviy hisobotlarda aks ettirishga haqida bilimlar berishni qamrab oladi.

Ushbu fan tarkibida konsolidasiyalash asoslarini hisobga oluvchi standartlarning tavsifi, moliyaviy hisobotni moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida transformasiya qilish kabi mavzular ham o‘rin olgan.

Mazkur dastur 60410100- Buxgalteriya hisobi va audit (tarmoqlar bo‘yicha), 60412700 – Baholash ishi ta’lim yo‘nalishi bo‘yicha kunduzgi va kechki ta’lim o‘quv rejalariga muvofiq ishlab chiqilgan.

“Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari” fani bo‘yicha mazkur dastur eng ilg‘or tajribalar, dunyodagi 1000 talik reytingda 100 talik ichida bo‘lgan universitetlar tajribasi, ilg‘or darsliklar, Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari talablari hamda mamlakatimizdagi iqtisodiyot sohasidagi universitetlar tajribalaridan foydalanib tuzildi.

Shuni alohida qayd etish kerakki, fan dasturi ASSA xalqaro tashkiloti talablaridagi “Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari” fanining ham talablarini qamrab olgan va qo‘yilgan talablarga javob beradi.

O‘QUV FANINING MAQSADI VA VAZIFASI

Fanni o‘qitishdan maqsad - talabalarda xalqaro standartlar asosida mos bilim, ko‘nikma va malakani shakllantirish hisoblanadi.

Fanning vazifasi - talabalarda moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining nazariy va amaliy masalalari bo‘yicha ko‘nikma va malakalalarni shakllantirishdan iborat hisoblanadi.

3	**II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)** **II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:** **1-mavzu. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga kirish** Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining yaratilish tarixi. Moliyaviy hisobot halqaro standartlarining asosiy mazmuni va uning zamonaviy menejment hamda buxgalterlarni tayyorlash tizimidagi o'rni. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari fanining predmeti va metodi. Moliyaviy Hisobotning Xalqaro Standartlari bo'yicha Kengashning maqsadi va uning tavsifi. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini ishlab chiqish, qabul qilish va foydalanish imkoniyatlari. Moliyaviy hisobotni tayyorlashning konseptual asoslari. 1-son MHXS "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini birinchi marta qo'llash" standartining mohiyati va qo'llanilishi. **2-mavzu. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarida umumiy masalalar** Xalqaro moliyaviy hisobot mazmuni, maqsadi va vazifalari hamda sifat jihatdan tavsifi. Moliyaviy hisobotning elementlari, ularni o'lchash va aniqlash. 1-son BHXS "Moliyaviy hisobotlarni taqdim etish" standartining mazmuni va qo'llanilishi. 8-son BHXS "Hisob siyosatlari, buxgalteriya hisob-kitoblari baholashlaridagi o'zgarishlar va xatolar" standartining mazmuni va qo'llanilishi. **3-mavzu. Tushumlarni hisobga oluvchi standartlarning tavsifi** 15-son MHXS "Xaridorlar bilan shartnomalar bo'yicha tushum" standartining mazmuni va qo'llanilishi. Tushumlarni tan olishga doir misollar. **4-mavzu. Nomoliyaviy aktivlarni hisobga oluvchi standartlarning tavsifi** 2-son BHXS "Zaxiralar" standartining mazmuni va qo'llanilishi. 16-son BHXS "Mulk (yer), bino, mashina va asbob-uskunalar" standartining mazmuni va qo'llanilishi. 23-son BHXS "Qarzlar bo'yicha xarajatlar" hamda 40-son BHXS "Investisiyaviy ko'chmas mulk" standartlarining mazmuni va qo'llanilishi. 38-son "Nomoddiy aktivlar" standartining mazmuni va qo'llanilishi. **5-mavzu. Baholashni hisobga oluvchi standartlarning tavsifi** 36-son BHXS "Aktivlarning qadrsizlanishi" standartining mazmuni va qo'llanilish. 13-son MHXS "Adolatli (haqqoniy) qiymatda baholash" standartlarining mazmuni va qo'llanilishi **6-mavzu. Nomoliyaviy majburiyatlarni hisobga oluvchi standartlarning tavsifi** 37-son BHXS "Rezervlar, shartli majburiyatlar va shartli aktivlar" standartining mazmuni va qo'llanilishi. 12-son BHXS "Foyda soliqlari" standartining mazmuni va qo'llanilishi

	7-mavzu. Moliyaviy instrumentlarni hisobga oluvchi standartlarning tavsifi 32-son BHXS "Moliyaviy instrumentlar: axborotlarni taqdim etish" standartining mazmuni va qo'llanilishi. 9-son MHXS "Moliyaviy instrumentlar" hamda 7-son MHXS "Moliyaviy instrumentlar: axborotlarni ochiqlash" standartlariining mazmuni va qo'llanilishi. **III. Amaliy mashg'ulotlarlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar** *Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:* 1. *Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga kirish* 2. *Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarida umumiy masalalar* 3. *Tushumlarni hisobga oluvchi standartlarning tavsifi* 4. *Nomoliyaviy aktivlarni hisobga oluvchi standartlarning tavsifi* 5. *Baholashni hisobga oluvchi standartlarning tavsifi* 6. *Nomoliyaviy majburiyatlarni hisobga oluvchi standartlarning tavsifi* 7. *Moliyaviy instrumentlarni hisobga oluvchi standartlarning tavsifi*
	IV. MUSTAQIL TA'LIM Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular: 1. Asosiy vositalar (mulk, bino, mashina va asbob-uskunalar) hisobini yuritish hamda uning vazifalari, O'rnatiladigan asbob-ukunalar hisobi 2. Kapital qo'yilmalarni hisobga olish. Asosiy vositalar harakatini hujjatlashtirish 3. Asosiy vositalarga amortizasiya hisoblash tartibi va usullari 4. Operativ va moliyaviy ijara hisobi 5. Nomoddiy aktivlarni kirim qilish va harakatini hujjatlashtirish 6. Nomoddiy aktivlarga amortizasiya hisoblash tartibi va usullari 7. Nomoddiy aktivlarni hisobdan chiqarish tartibi 8. Investisiyalar hisobini yuritish 9. Majburiyatlarning mohiyati 10. Moliyaviy investisiyalar 11. Mehnat va ish haqi hisobini tashkil etish hamda uning vazifalari 12. Ish haqidan ushlanmalar hisobi 13. Foyda solig'i hisobi 14. Daromadlar hisobi 15. Xarajatlar hisobi Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

4	**V.FAN BO'YICHA KURS ISHI (LOYIHASI)** Fan bo'yicha kurs ishi ko'zda tutilmagan.
5	**VI. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: - moliyaviy buxgalteriya hisobi haqida tushuncha, xalqaro amaliyot bo'yicha asosiy manbaalari to'g'risida ***tasavvurga ega bo'lishi***; - xalqaro buxgalteriya tashkilotlarini faoliyatini tahlil qilishni; - moliyaviy hisobot elementlari: aktivlar, majburiyatlar, xususiy kapital ta'rifi va mazmuni, tan olinishi hamda baholanishi tartibini bilishi; - moliyaviy hisobot elementlari: daromadlar va xarajatlarning ta'rifi, mazmuni, tan olinishi hamda baholanishini bilishi; - mulk (yer, bino), zavod hamda mashina va asbob-uskunalar (Property, Plant and Equipmen) ta'rifi, tan olish va boshlang'ich tannarxi, qayta baholash, depresiasiyasi, hisobdan chiqarilishi tartib qoidalarini bilishi; - nomoddiy aktivlarning ta'rifi, tan olinishi, boshlang'ich tannarxi qayta baholash, amortizasiya hamda moliyaviy hisobotda aks ettirish hamda gudvil hisobining uslubiy masalalarini bilishi; - investisiyaviy mulk (investment property) tan olish va baholashning uslubiy masalalarini bilishi; - sotish uchun mo'ljallangan uzoq muddatli aktivlar va tugallangan faoliyatni identifikasiya qilish, tan olish va baholashga doir bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi; - biologik aktivlarni tan olish, tasniflash va baholash hamda hisobotlarda aks ettirish bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarga ega bo'lish; - investisiyalarni tan olish, baholash va buxgalteriya balansida aks ettirish masalalarini bilishi; - ijarani tan olish, baholash va buxgalteriya yozuvlarini amalga oshira olishi; - majburiyatlarning mazmuni, tan olinishi va tavsifi, majburiyatlar hisobi va hisoboti hamda shartli majburiyatlarni tan olish, baholash va buxgalteriya hisobida aks ettirish tartib qoidalarini bilishi; - moliyaviy instrumentlar, jumladan moliyaviy aktivlar va moliyaviy majburiyatlarni, hissali instrumentlarni tan olish, baholash tartib qoidalarni bilishi; - xorijiy valyuta bo'yicha kurs farqi va xorijiy faoliyat tushunchasi, tan olinishi va baholash tartib qoidalarini bilishi; - odatdagi faoliyati bilan bog'liq daromadlar hamda odatdagi faoliyati bilan bog'liq bo'lmagan daromadlar hisobi hamda boshqa umumlashgan daromadlarni tan olish, identifikasiya qilish, baholash va hisobda aks ettirish bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarga ega bo'lishi; - odatdagi faoliyati bilan bog'liq xarajatlar hamda odatdagi faoliyati bilan

	bog'liq bo'lmagan xarajatlarni tan olish, identifikasiya qilish, baholash va hisobda aks ettirish bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarga ega bo'lishi; - Foyda solig'i hisobi hamda aksiyaga foyda hisoblash, baholash tartibini bilishi; - mehnatni rag'batlantirishlar hisobi bo'yicha uslubiy tartib-qoidalarni bilishi; - o'rtoqlik jamiyatlarida hissali kapital, foydaning taqsimoti, korporasiyalarda buxgalteriya hisobi hamda nodavlat va notijorat tashkilotlarida buxgalteriya hisobi bo'yicha nazariy va amaliy bilimlar va **ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak.**
6	**VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • ma'ruzalar; • amaliy ishlarni bajarish va xulosalash; • interfaol keys-stadilar; • blits-so'rov; • guruhlarda ishlash; • taqdimotlar namoyishi; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
7	**VIII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar xaqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ish yoki testni topshirish.
8	**Asosiy adabiyotlar:** 1. Urazov K.B., Po'latov M.E. Buxgalteriya hisobi. Darslik. –T.: «Innovasion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi», 2020, 564 bet. 2. Tashnazarov S.N. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari: Oliy o'quv yurtlari magistratura mutaxassisliklari uchun darslik. – Toshkent: «IQTISOD-MOLIYA», 2019. – 584-b. https://www.academia.edu 3. Tashnazarov S.N. , Pashaxodjayeva D.D. Xalqaro hisob asoslari. O'quv qo'llanma. SamISI. 2020-yil. 287 bet. 4. Urazov K.B. Buxgalteriya hisobi. O'quv qo'llanma, – Samarqand, SamISI, 2013 5. Urazov K.B. Moliyaviy hisob va hisobot. O'quv qo'llanma.- T.: "Innovasion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi", 2020. 408 bet 6. Абдуллаев Р.А., Уразов К.Б. Основы бухгалтерского учёта. Учебное пособие. СамИЭС, 2021. 168 с 7. Christine Jonick. Principles of financial accounting. University of North Georgia Press Dahlonega, Georgia, 2017. p.318 ISBN: 978-1-940771-15-1. https://web.ung.edu/media/university-ress/Principles-of-Financial-Accounting.pdf?t=1542408454385 **Qo'shimcha adabiyotlar:**

1. O'zbekiston Respublikasining «Buxgalteriya hisobi to'g'risida»gi Qonuni. 2016 yil 13 aprel, № O'RQ-404. https://lex.uz/acts/2931253.
2. O'zbekiston Respublikasining Soliq Kodeksi (yangi tahriri). Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 31.12.2019 y., 02/19/SK/4256-son. http://www.lex.uz/docs/4674902
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida» Qarori. 2020 yil 24 fevral. PQ-4611-son
4. Sh.M. Mirziyoyev. "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi" kitobi.- T.: "O'zbekiston", 2022. 416 bet
5. International Financial Reporting Standards. www.ifrs.org/issued-srandards/list of-standards/ 2018
6. Международные стандарты финансовой отчётности http://www.ifrs.org.ua/mezhdunarodny-e-standarty-finansovoj-otchyotnosti/ IFRS and US GAAP: Similarities and differences. 2015. www.pwc.com
7. Tashnazarov S.N. Moliyaviy hisobotning nazariy va metodologik asoslarini takomillashtirish. Monografiya. - Publisher SIA OmniScriptum Publishing. GlobeEdit Publishing house. 2018. 280 p. ISBN-13:978-613-8-24050-1

Axborot manbaalari (Internet saytlari)

1. www.gov.uz (O'zbekiston Respublikasi xukumat portali)
2. www.mf.uz (O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi)
3. www.ziyonet.uz (Axborot ta'lim tarmog'i)
4. www.lex.uz (O'zbekistan Respublikasi qonun xujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi)
5. www.stat.uz (O'zbekistan Respublikasi Statistika Qo'mitasi)
6. www.soliq.uz (O'zbekistan Respublikasi Soliq Qo'mitasi)
7. www.accountingtools.com (Buxgalterlar uchun qo'llanmalar sayti)
8. www.ifrs.org (Moliyaviy hisobotning xalkaro standartlari fondi sayti)

9	Fan dasturi Samarqand iqtisodiyot va servis instituti O`quv uslubiy kengashining 2024-yil 29 avgustdagi -sonli yig`ilish bayoni bilan tasdiqlangan. (№ ED-01-13/1)

10	**Fan/modul uchun ma'sullar:** D.D. Pashaxodjayeva – SamISI "Buxgalteriya hisobi" kafedrasi dots. Dj.D. Pashaxodjayeva – SamISI "Buxgalteriya hisobi" kafedrasi assistenti
11	**Taqrizchilar:** **Z.X.Abdullayev** - Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti Samarqand filiali ilmiy ishlar va innovasiyalar bo'yicha direktor o'rinbosari, PhD **S.Isanov** - "Mini Max Finance" MChJ buxgalterlik tashkiloti bosh hisobchisi